

Вважаємо, що подальший розвиток адміністративно-деліктного законодавства щодо адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності має відбуватися з врахуванням видів об'єктів права інтелектуальної власності, тобто шляхом диференціації адміністративних правопорушень в залежності від об'єкта посягання.

Література:

1. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст. 218.
2. Корчевний Г. В. Адміністративна відповідальність за порушення авторських та суміжних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2002. 21 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-145>

ТЕЛЕМЕДИЦИНА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЗДОРОВ'Я ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Щамбура Денис Володимирович

доктор філософії в галузі права,

докторант кафедри цивільно-правових дисциплін та статистики

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Телемедицина – сукупність технологій і практик дистанційного надання медичної та/або реабілітаційної допомоги – стала одним із ключових інструментів модернізації системи охорони здоров'я в умовах діджиталізації та надзвичайних викликів (пандемія COVID-19, військовий стан). Вона розширює доступ до кваліфікованої медичної допомоги, особливо для мешканців віддалених регіонів, внутрішньо переміщених осіб та мобільних пацієнтів, що робить її важливим елементом забезпечення права на здоров'я. В Україні розвиток телемедицини

супроводжується як технічними ініціативами (eHealth), так і посиленням нормативного регулювання з боку Верховної Ради та МОЗ.

У 2023 р. прийнято зміни до низки законодавчих актів, які уточнюють і уніфікують правовий статус телемедицини (закон № 3301-IX від 09.08.2023), зокрема ввели або закріпили визначення «телемедицина» як складової електронної охорони здоров'я. Це стало важливим кроком для подальшої інтеграції телемедичних послуг у систему охорони здоров'я. [1]

Наказ МОЗ № 681 (19.10.2015) вперше системно впорядкував питання організації кабінетів телемедицини та процедур телемедичного консультування; у 2022–2023 рр. прийнято окремі акти (напр., Порядок МОЗ від 17.09.2022 № 1695) щодо надання допомоги із застосуванням телемедицини в умовах воєнного стану, а також спеціальні накази й переліки станів, при яких телемедицина застосовується в екстрених/воєнних умовах. Таким чином законодавство поєднує загальні принципи з адаптацією до кризових умов [2].

Національна електронна система охорони здоров'я (eHealth) виступає технічною та організаційною платформою для реалізації телемедичних послуг (електронні рецепти, електронні медичні записи, платформи для телеконсультацій). Офіційні роз'яснення eHealth визначають перелік можливостей телемедицини та її роль у підвищенні доступності медпослуг.

Телемедицина значно розширює географічний і часовий доступ до експертних консультацій (особливо в кардіології, неврології, психіатрії, первинній допомозі), що позитивно впливає на реалізацію права на охорону здоров'я особами, які знаходяться у віддалених районах або перебувають у переміщенні. На практиці це дозволяє зменшити затримки в діагностиці та лікуванні.

Телемедичні рішення (зокрема дистанційний моніторинг, телеконсультації вузькопрофільних фахівців, телерадіологія) підвищують якість та безперервність медичної допомоги, особливо в умовах дефіциту спеціалістів. На рівні системи це дає змогу ефективніше використовувати людські і технологічні ресурси.

Під час воєнного стану телемедицина служить критичною опцією для надання консультативної допомоги бригадам екстреної допомоги та медичним закладам у зонах ризику; МОЗ визначило конкретні напрямки і перелік станів, де телемедицина застосовується насамперед для збереження життя і мінімізації втрат здоров'я.

Під час телемедичних консультацій необхідно забезпечувати повноцінну інформовану згоду: пацієнт має розуміти характер телеконсультації, її обмеження, ризику (наприклад – неможливість виконання деяких фізичних оглядів) та альтернативи. Законодавство і

настанови МОЗ містять вимоги до інформаційних процедур, але на практиці виникають проблеми стандартизації формулювань та процедур документування згоди.

Збереження медичної та персональної інформації у цифровому форматі – ключовий елемент захисту права на здоров'я. Наукові дослідження й експерти звертають увагу на потребу чітких правил зберігання даних, шифрування, доступу до електронних медичних карток, а також на відповідальність за порушення інформаційної безпеки. У цьому контексті критично важливі технічні стандарти eHealth та внутрішні політики медзакладів [3].

Для захисту пацієнта важливо врегулювати питання стандартів відповідальності лікаря при дистанційному консультуванні: діагностичні обмеження телеконсультації, порядок передачі випадку на очний огляд, алгоритми передачі відповідальності між фахівцями [2]. Нормативні акти МОЗ визначають організаційні вимоги, але на практиці виникають спори про межі відповідальності.

Аналіз доступних рішень показує, що вже виникали судові спори, у яких телемедичні пристрої або результати дистанційних вимірювань фігурували як об'єкт суперечок щодо правильності медичного обслуговування або доказової бази (наприклад, постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду у справі № 380/3936/20 від 03.12.2020, де згадується апарат «Телемедицина» і його покази [4]). Хоча прямих справи про «порушення права на здоров'я через телемедицину» досі поодинокі, загальна судова практика звертає увагу на необхідність кваліфікованої оцінки цифрових медичних даних та стандартизованого підходу до їх використання в процесі захисту прав. Також слід зазначити, що Єдиний державний реєстр судових рішень стає важливим джерелом прецедентних позицій щодо цифрових доказів та медичної інформації.

Щодо викликів та прогалин у сучасному правовому полі, то зазначимо лише основні з них.

Нерівномірність доступу (цифровий розрив). Технічні обмеження (інтернет-покриття, відсутність пристроїв, низька цифрова грамотність у певних груп населення) перешкоджають реалізації принципу рівного доступу до медичної допомоги. Рішення проблеми потребують державних інвестицій у інфраструктуру та освітні програми.

Фрагментарність регулювання і відсутність єдиних стандартів. Хоча основні елементи регулювання на місці, в окремих аспектах (наприклад, стандарти якості телеконсультацій, кваліфікаційні вимоги до провайдерів телемедицини, порядок доказового фіксування телеконсультації) потрібна детальніша та уніфікована нормативна

регламентація. Науковці пропонують розробити єдині клінічні протоколи для телемедицини.

Відповідальність та судовий контроль. Відсутність чітких правил щодо юридичної відповідальності за помилки при телеконсультаціях ускладнює відновлення прав потерпілих. Потрібне поєднання адміністративного, цивільного та професійного контролю, а також механізми компенсації шкоди.

Серед рекомендації для вдосконалення правового та організаційного поля зупинимось на деяких із них.

Уніфікація стандартів телемедичної допомоги: розробити та затвердити клінічні протоколи (на рівні МОЗ) для основних напрямів телемедицини; стандартизувати процедури документування та електронної інформованої згоди.

Освітні ініціативи: державні програми підвищення цифрової грамотності пацієнтів і професійної підготовки лікарів для роботи в режимі телемедицини.

Механізми відповідальності та доступу до правосуддя: розробити алгоритми визначення стандартів професійної поведінки під час телеконсультацій, а також спеціальні процедури розгляду спорів, пов'язаних із цифровими доказами та телемедичними технологіями. Судова практика повинна отримувати технічну і медичну експертизу при розгляді таких справ.

Інфраструктурні інвестиції: спрямування державних ресурсів на розбудову національної мережі зв'язку, покриття мобільним інтернетом віддалених територій і забезпечення доступу до базового обладнання для пацієнтів у вразливих групах.

Телемедицина в Україні вже стала важливим інструментом реалізації права на здоров'я, особливо в умовах надзвичайних викликів (пандемія, воєнний стан). Законодавчі зміни 2022–2023 рр. закріпили ключові терміни та адаптували правове поле до умов воєнного стану; карантинні та кризові практики пришвидшили обширне застосування телемедичних рішень. Водночас існують системні виклики – від захисту персональних даних і відсутності уніфікованих клінічних стандартів до цифрового розриву – які потребують скоординованих дій держави, медичної спільноти та технічних провайдерів. Для забезпечення й захисту права на здоров'я через телемедицину важливо поєднати технічну інфраструктуру, правове врегулювання та практичні алгоритми забезпечення якості і безпеки медичної допомоги.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування телемедицини. № 3301-IX від 09.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3301-20#Text>
2. Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я: Міністерство Охорони Здоров'я України. Наказ № 681 від 19.10.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1400-15#Text>
3. Legal Aspects of Information Security in Telemedicine in Ukraine. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2022. Vol. 8. № 11. 1011-1017p.
4. Постанова від 21.09.2022 по справі № 380/12393/20. Восьмий апеляційний адміністративний суд. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/106366250>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-146>

Шорський Павло Олександрович,

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри адміністративного права

та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА НАПРЯМИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Інформаційно-правове регулювання агропромислового комплексу (далі – АПК) є складовою механізмом публічного управління, що відображає сукупність правових норм, спрямованих на забезпечення захисту інформації у сфері агропромислової безпеки та регламентацію використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесах сільськогосподарського виробництва, харчової та переробної промисловості, а також при здійсненні робіт з вирощування, збирання, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції.

Засоби забезпечення інформаційно-правового регулювання АПК доцільно визначати як сукупність інструментів, спрямованих на реалізацію норм права, якими врегульовано обіг, захист та використання інформації у відповідній сфері. Такі засоби виконують інструментальну функцію та забезпечують практичну реалізацію